

WVS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 27 oktober – 12:00 uur d.d. 28 oktober 2020

5.1.2e

Directie Communicatie

Vragen? Mail naar

5.1.2e

@minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Patiënten die reguliere zorg nodig hebben Zorgpersoneel dat te maken heeft met agressie en intimidatie 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Ziekenhuisbestuurders 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Vakbonden en beroepsverenigingen

Samenvatting

- De ruim 4,5 miljoen mensen die naar het persmoment keken, hebben de boodschap gehoord dat de huidige maatregelen 'tot zeker' in december zullen duren. Hiermee werd er in het ooploope -dat vooral niet een persconferentie mocht heten- toch nog hard nieuws 'weggemoffeld', aldus sommige politiek-commentatoren. Telegraaf stelt dat de 'lockdown light tussen neus en lippen door' is verlengd tot en met december -dit ondanks de onzekerheid over het effect. "Het economische beleid blijft achter het gezondheidsbeleid aanhobbelen", aldus het hoofdcommentaar.
- Naar aanleiding van het persmoment komen er veel verschillende -en soms tegenstrijdige- boodschappen terug in de berichten. Ook staat niet altijd helder omschreven wat nu dé centrale boodschap was van gisteren. Media schrijven dat het beeld 'niet ongunstig' is, want de 'stijging van de besmettingen vlakkt af'. Tegelijkertijd is het aantal besmettingen 'nog te hoog'. Toch zijn er ook 'diverse lichtpuntjes' in de cijfers te zien, maar het is 'te vroeg om de maatregelen te versoepelen'. De maatregelen duren nog tot zeker december, of 'wellicht nog langer'. Sint-Maarten vieren we niet, Sinterklaas in kleine kring, maar over de kerst wordt nog niet gespeculeerd.
- De uitspraak van staatssecretaris Keijzer bij Op1 ("Hij [minister De Jonge] heeft niet een verlenging van de maatregelen tot december afgekondigd [...] We blijven de R goed in de gaten houden [...] Het is niet zo dat we hebben gezegd: het blijft allemaal tot half december dicht.") zorgt op social media voor verdere verwarring, maar ook voor irritatie. AD schrijft dan ook: 'van regeren is nauwelijks meer sprake, premier Rutte kan de komende week vooral nog reageren en nagelbijten bij het wachten op de nieuwe cijfers de komende dagen'.
- Hoewel wordt gesproken over lichtpuntjes, toch ook de focus op negatieve geluiden: de horeca die in zak en as zit; ziekenhuisbestuurders die waarschuwen voor het verder afschalen van reguliere zorg; SEH's die (tijdelijk) moeten sluiten; olopend verzuim onder zorgpersoneel; en steeds meer voorbeelden van agressie jegens ziekenhuispersoneel.
- Trouw concludeert hierbij: "veel ziekenhuizen zullen het heel zwaar krijgen". Ernst Kuipers beaamt dit en zegt dat de ziekenhuizen nog steeds op het slechtste scenario afkoersen. "Voor de ziekenhuizen moeten we nu echt afvlakking zien. Gebeurt dat niet, dan komen we echt in de problemen." Bestuurder Peter Langenbach (Maasstad Ziekenhuis Rotterdam) ziet de problemen nu al en is 'heel teleurgesteld' dat er geen hardere maatregelen komen. Hij snapt dat het kabinet een afweging moet maken tussen de zorg en de economie en dat er verschillende belangen zijn, maar volgens hem zegt de minister gisteren ook zelf "dat we gewoon te laat zijn."
- De roep om strengere maatregelen komt ook terug in een opiniepeiling van EenVandaag. Daaruit blijkt dat als het aantal besmettingen deze week niet afvlakt, 72% een strengere lockdown wil. De ene helft daarvan (36%) wil aangescherpte maatregelen maar nog geen volledige lockdown, en de andere helft (36%) wil wél een volledige lockdown.
- FNV Zorg en Welzijn krijgt signalen van medewerkers in ziekenhuizen, verpleeghuizen, de gehandicaptenzorg en de GGZ dat de medewerkers zelfs mét corona toch moeten komen werken. Vakbondsbestuurder Elise Merlijn snapt dat zorginstellingen onder grote druk staan, maar "deze mensen komen tijdens hun werk in aanraking met kwetsbare mensen." CNV Zorg en Welzijn en V&VN hebben hierover nog geen meldingen gekregen.
- Patiënten die reguliere zorg nodig hebben, verzwijgen steeds vaker dat zij coronaklachten hebben, stelt de Nederlandse Vereniging voor Anesthesiologie. Reden is dat ze niet willen dat een geplande operatie of behandeling wordt uitgesteld.
- Kritische reacties op de 'coronabonus' voor VWS-personeel. SP-Kamerlid Maarten Hijink vindt de antwoorden op zijn Kamervragen 'niet bepaald duidelijk'. "Daar gaan we op doorvragen."

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)
Slachtoffers

- RIVM meldt van dinsdag tot dinsdag 329 sterfgevallen.

Identiteiten

- D66-fractievoorzitter Rob Jetten is besmet met het coronavirus.

Scenario's

- Viroloog Anne Wensing denkt dat de totale lockdown er zeker komt als we zo doorgaan. Ze stelt dat het ligt aan 'ons gedrag'. Als we dat niet veranderen, moet de handhaving sneller en sterker, vindt ze.
- RIVM-modellieur Jacco Wallinga ziet 'wat lichtpuntjes': "Het lijkt erop dat we de piek van de tweede golf naderen."
- Bestuurder Peter Langenbach (Maasstad Ziekenhuis Rotterdam) maakt zich 'heel veel zorgen' over het scenario waarbij 50/60% van de reguliere zorg moet worden afgeschaald. Dat is een kritische grens, waarbij oncologische operaties moeten worden uitgesteld. In zijn ziekenhuis is op dit moment 40% van de reguliere afgeschaald, maar Langenbach

voorziet dat de reguliere zorg nog verder afgeschaald moet worden als er nog meer covidpatiënten naar het ziekenhuis moeten de komende weken. "Blijkbaar houdt het kabinet daar rekening mee. Ook dat vind ik zorgwekkend."

- Voorzitter van de Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV) en huisarts in Hellevoetsluis Henk Hoogvorst houdt rekening met het scenario dat coronapatiënten met zuurstofapparatuur naar huis moeten worden gestuurd, als de druk op de zorg verder blijft toenemen. Dat zou extra zorg voor huisartsen en thuiszorg betekenen.

Informatiebehoefte

Welke informatie vragen leven er bij getroffen?

- Gemiddeld keken er ruim 4,5 miljoen mensen naar het persmoment met Rutte en De Jonge.
- MantelzorgNL zegt dat veel mantelzorgers niet weten dat zij gratis beschermende kleding kunnen krijgen.
- Via de social mediakanalen van VWS vraagt men of je je mag laten testen zonder klachten.

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Patiënten die reguliere zorg nodig hebben, verzwijgen steeds vaker dat zij coronaklachten hebben, stelt de Nederlandse Vereniging voor Anesthesiologie. Reden is dat ze niet willen dat een geplande operatie of behandeling wordt uitgesteld. De organisatie wijst ook op de grote personeelstekorten in de zorg. "Hoe meer risico zorgverleners lopen, hoe groter het ziekteverzuim wordt en die tekorten oplopen. Daarmee is het niet melden van klachten door patiënten en hun bezoek ook een groot risico voor het op peil houden van de reguliere zorg."
- Bestuurder Peter Langenbach (Maasstad Ziekenhuis Rotterdam) heeft de SEH maandag- op dinsdagnacht twee keer voor een uur gesloten. In de eerste maanden van 2020 kwam dat 4 keer voor en in oktober alleen al 8 keer.
- Het Albert Schweitzer Ziekenhuis in Dordrecht neemt sinds dinsdagmiddag weer nieuwe coronapatiënten op. De opnamestop heeft volgens het ziekenhuis 'net voldoende ruimte gecreëerd' om de zorg aan nieuwe patiënten verantwoord te kunnen hervatten. De situatie blijft 'uitermate kwetsbaar', want het ziekteverzuim als gevolg van coronabesmetting maakt het onmogelijk om boven het aantal van 35 coronabedden uit te stijgen, aldus het ziekenhuis.
- Datawetenschapper en Red Team-lid Marino van Zelst stelt dat de mobiliteit en uitgaven in winkels op dit moment lager zijn dan een jaar geleden, maar dat het effect van de maatregelen nog niet zo groot is als in maart. In het OV is de mobiliteit ook gedaald, maar dit zou kunnen komen door de herfstvakantie. Er zullen meer maatregelen moeten komen als je niet het risico wilt lopen dat de tweede golf nog langer duurt – en dat risico is groot stelt Van Zelst.
- FNV Zorg en Welzijn krijgt signalen van medewerkers in ziekenhuizen, verpleeghuizen, de gehandicaptenzorg en de GGZ dat de medewerkers zelfs mét corona toch moeten komen werken. Vakbondsbestuurder Elise Merlijn snapt dat zorginstellingen onder grote druk staan, maar "deze mensen komen tijdens hun werk in aanraking met kwetsbare mensen." CNV Zorg en Welzijn en V&VN hebben hierover nog geen meldingen gekregen.
- Zorgverzekeraars mogen de kosten van de corona-aanpak onderling verdelen. Dat zegt de Autoriteit Consument & Markt. "Zonder onderlinge verdeling bestaat het risico dat de continuïteit van de zorg in gevaar komt", aldus de autoriteit. Normaal is een onderlinge verdeling in strijd met de concurrentieregels, maar dat uitgangspunt laat de ACM voor dit jaar varen gezien de uitzonderlijke en nijpende situatie.
- Er zijn aanwijzingen dat het slikken van extra vitamine D effectief is tegen corona. Artsen, hoogleraren immunologie en wetenschappers pleiten ervoor dat mensen preventief een supplement van deze nuttige stof innemen.

Onderzoeken

- Aerosolen zijn volgens Amsterdams onderzoek doorgaans "geen erg efficiënte route" voor het coronavirus om van de ene naar de andere persoon over te gaan. In slecht geventileerde ruimtes kan het risico door de minuscule druppeltjes echter toenemen, waarschuwen de onderzoekers. Zeker wanneer doorlopend gesproken, gehoest of geniest wordt en als zogeheten 'superverspreiders' aanwezig zijn, stijgt de kans op overdracht. Dat grote druppels een grotere factor zijn dan aerosolen, denkt ook het team dat het nieuwe onderzoek heeft gedaan.
- Ziekenhuispersoneel dat in het seizoen 2019-2020 een griepvirus had gekregen, raakte minder vaak besmet met het coronavirus tijdens de eerste golf. Of het vaccin daadwerkelijk bescherming biedt tegen het coronavirus, moet nog verder worden uitgezocht. Wetenschappers van het Radboudumc publiceerden deze resultaten in een preprint die is verschenen op server *medRxiv*. De resultaten moeten nog in een wetenschappelijk tijdschrift verschijnen.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- Via de social mediakanalen van minister De Jonge komen foto's binnen van erg volle treinen.
- Ziekenhuispersoneel reageert op de tijdelijke coronapatiëntenstop in het Albert Schweitzer Ziekenhuis in Dordrecht. "Ik voel me een beetje schuldig", zegt verpleegkundige Carmen de Vlaming. Maar de situatie was onhoudbaar, weet zij ook. De ene patiënt was amper weg, of de volgende stond al te wachten in de sluis. "De vloer was nog nat van het schoonmaken, het ging maar door. Ik vind hard werken niet erg, maar dit was niet verantwoord meer." Arts Sandra Couwenberg: "Hoe gaan we dat nú weer fiksen, dacht ik als er wéér een ambulance aankwam. Er kwamen dokters helpen van andere afdelingen. Continu was er overleg over waar patiënten naartoe konden. Het voelde niet goed."
- Viroloog Anne Wensing hoort dat het bij sommige ziekenhuizen niet meer twee voor twaalf is, maar dat het water tot de lippen komt. "Dan is het heel moeilijk om te begrijpen, dat er niet een volgende stap gezet wordt."
- Het Ikazia Ziekenhuis in Rotterdam-Zuid ziet dat de lontjes van mensen steeds korter worden: de mondkapjesplicht wordt niet nageleefd, medewerkers die voor rotte vis worden uitgemaakt en advocaten die dreigen met rechtszaken

omdat patiënten overgeplaatst worden. "Als je van alles naar je hoofd krijgt geslingerd, doet dat wat met de motivatie van de medewerkers", zegt bestuursvoorzitter Rob Kievit.

- Epidemioloog Alma Tolmann (Radboudumc, Nijmegen) ziet een tekort aan zorgmedewerkers ontstaan door de toename van het aantal coronapatiënten, en wintervirussen die medewerkers thuishouden. "Dat drukt enorm op de zorg. Ik zie ook lichtpuntjes in de cijfers, de groei lijkt af te nemen, maar we zitten nu op hele hoge aantallen. Het aantal ziekenhuis- en IC-opnames zal de komende twee tot drie weken blijven stijgen."
- Huisarts Felix van der Wissel ziet in zijn praktijk met steeds grotere regelmaat patiënten verschijnen met depressieve of zelfs suïcidale klachten. "Het zou fijn zijn als we duidelijkheid zouden krijgen, ook over dit soort zaken."

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffen en betrokkenen?

- Bij een huisarts in het centrum van Baarn staan lange rijen, voornamelijk ouderen, voor de grieprik. Op beelden is te zien dat de wachtende ouderen zich buiten lang niet allemaal aan de anderhalve meter houden.
- Het Maasstad ziekenhuis in Rotterdam is een campagne begonnen. De oproep luidt: "houd je aan de maatregelen: handen wassen; 1,5 meter; mondkapje." Het doel is een maatschappelijke beweging op gang brengen.
- Theatermaker Marjon Moed zat zonder werk, maar is nu buddy in het St. Antonius Ziekenhuis in Nieuwegein. Teamhoofd chirurgie/buddyproject Marieke Koenen is blij met haar hulp. Op1 noemt het "een gat in de markt".
- Het Laurentius Ziekenhuis in Roermond stelt een deel van de geplande operaties uit en gaat meer bedden vrijmaken voor de opvang van coronapatiënten. Ook laat het ziekenhuis vanaf woensdag dagelijks nog slechts een bezoeker per coronapatiënt toe voor maximaal 30 minuten.
- Ziekenhuis VieCuri in Venlo komt er niet langer aan toe om patiënten met corona uit het Westen van Nederland op te vangen. Het ziekenhuis heeft de handen vol aan de toenemende stroom van patiënten uit de eigen regio. Dat laat VieCuri woensdag weten. "Daar waar de Limburgse ziekenhuizen de afgelopen weken patiënten overnamen uit bijvoorbeeld de Randstad, vanaf woensdag geldt in ieder geval voor VieCuri dat dit niet meer kan en wij juist zelf patiënten moeten overplaatsen", aldus een woordvoerder.
- Schiedamse ondernemer Frans Bul komt met een coronateststraat in een bus, die bij mensen langsrijdt. De medische service is vooral bedoeld voor ondernemers die mogelijk besmette werknemers niet kunnen missen.

Betekenisgeving

Welke oproepen en waarschuwingen worden gedaan?

- Op de social mediakanalen van minister De Jonge roepen mensen op tot strengere maatregelen, waarbij scholen steeds vaker als voorbeeld worden genoemd. Zodat de lockdown minder lang hoeft te duren, luidt het argument.
- Ziekenhuizen koersen nog steeds op het slechtste scenario af qua aantallen coronapatiënten, zegt LNAZ-voorzitter Ernst Kuipers. Het goede nieuws is dat we naar een piek toegaan, maar de vraag is hoe snel. "Voor de ziekenhuizen moeten we nu echt afvlakking zien. Gebeurt dat niet, dan komen we echt in de problemen."
- Bestuurder Peter Langenbach (Maasstad Ziekenhuis Rotterdam) waarschuwt dat het 'een drama' wordt wanneer meerdere ziekenhuizen in de regio tegelijkertijd de SEH sluiten. "Dit is mijn grootste nachtmerrie", zegt hij over een filmpje van iemand die haar vader verloor doordat de ambulance bij vier ziekenhuizen niet terecht kon. "Daarom luid ik de noodklok al een tijdje. [...] Wij willen er altijd zijn voor iedere patiënt."
- EU-president Charles Michel pleit voor samenwerking op het gebied van sneltesten. "Lidstaten moeten komende weken toegang krijgen tot de productie van die testen en de testen zelf. Laat de Europese Commissie een gezamenlijke inkoop regelen, naast inkoop door lidstaten. Erken elkaars testen en testresultaten." Het tweede waar samenwerking onontbeerlijk is, zijn de corona-apps. "Die moeten op elkaar afgestemd zijn om reizen mogelijk te maken". Het derde punt zijn de vaccins. "We moeten niet alleen financieel mogelijk maken dat ze er komen – daarin lopen we voorop als Europa – maar ook dat ze straks beschikbaar zijn voor alle lidstaten, er mag geen chaos ontstaan. Dezelfde groepen – ouderen, kwetsbaren, zorgwerkers – moeten voorrang krijgen bij de verdeling."
- Telegraaf schrijft dat een roep om een tijdelijke scholensluiting steeds 'luider' wordt. Volgens het Scholensmeldpunt worden vooral scholen in Amsterdam (42) en Den Haag (36) hard getroffen: "We krijgen zoveel meldingen dat het nauwelijks meer bij te houden is. En omdat niet alle coronagevallen op de scholen openbaar worden gemaakt, denken we dat we slechts het topje van de ijsberg in beeld hebben."
- In een open brief roepen de VO-Raad, de Algemene Onderwijsbond, CNV Onderwijs, de Federatie van Onderwijsorganisaties en het Landelijk Actie Comité Scholieren schoolpersoneel en leerlingen op er "met elkaar alles aan te doen de scholen zolang als verantwoord is open te houden". Ook van belang is dat scholen vooral "doen wat strikt noodzakelijk is, en dat is lesgeven". Allerlei activiteiten die niet strikt noodzakelijk zijn, van open dagen en vergaderingen tot oudergesprekken en vieringen, "kunnen beter op de lange baan worden geschoven of op afstand worden gedaan via internet". Verder noemen de organisaties het belangrijk om "consequent aandacht blijven besteden aan de hygiënemaatregelen, waaronder handen wassen."
- Viroloog Anne Wensing waarschuwt mensen op te letten met sneltesten; "de ene test is de andere niet." Soms wordt er alleen getest op antistoffen, "dan kan je misschien zien of je het hebt gehad in het verleden." Je moet een test hebben die het virus aantoon, die gekoppeld is aan een GGD en die betrouwbaar is, zegt Wensing.

- Marc Bonten waarschuwt in NRC dat de vaccins die nu getest worden mogelijk niet werken. Bonten noemt vijf factoren die in de weg zouden kunnen staan. Epidemioloog Marc Lipsitch (Harvard Universiteit) spreekt van 'unparalleled luck' als een van de vaccins zou werken.
- FD gaat in haar hoofdcommentaar in op de trend van commerciële testbedrijven die door bedrijven en organisaties worden ingeschakeld. De krant doet een oproep aan de overheid om het oor te luisteren te leggen bij de marktpartijen en te leren van hun ervaringen, nu de overheid zelf bezig is om zeven snelteststraten op te zetten. Het zou nog beter zijn "om de handen ineen te slaan en commerciële aanbieders die aan alle voorwaarden voldoen waar nodig te faciliteren." Zo worden 'cowboys' buiten de deur gehouden en de testcapaciteit gezamenlijk op orde gebracht.
- Massapsycholoog Hans van de Sande zegt dat nóg hardere maatregelen tegen grote illegale feesten geen enkele zin hebben. Het zou alleen maar tot meer frustraties leiden, denkt Van de Sande. Hij adviseert het kabinet om de jongeren een deel van hun vrijheid terug te geven: "Want er is nu geen houden meer aan."

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Op de social mediakanalen van minister De Jonge uit met onvrede over de langere sluiting van de horeca. Ook vindt men de uitspraak over de langere duur van de maatregelen onduidelijk. En men gelooft niet dat de ziekenhuisopnames met de huidige maatregelen zullen gaan dalen.
- Op de social mediakanalen van VWS zegt het overgrote deel van de mensen last te hebben van 'coronamoedigheid'. Men uit zorgen over de onbetrouwbaarheid van de PCR-testen. Ook zijn er zorgen over de betrouwbaarheid van de cijfers. Men pleit ervoor om te kijken naar de realiteit en de haalbare capaciteit in ziekenhuizen en ouderenzorg in plaats van op theoretische modellen te vertrouwen. Daarnaast laat men weten dat de teststraten 'onhandige' locaties hebben.
- Bestuurder Peter Langenbach (Maasstad Ziekenhuis Rotterdam) geeft aan dat het overplaatsen van patiënten naar een ander ziekenhuis 'fijn' is, omdat het verlichting voor het ziekenhuis biedt, maar dat het ook heel moeilijk is. "Ik vond dat vreselijk om te zien", zegt hij. Familie en naasten moeten dan heen- en weer pendelen of een hotel nemen in bijvoorbeeld Maastricht, terwijl ze in Rotterdam wonen.
- De KNVB denkt niet dat het stijgende aantal coronabesmettingen in het betaald voetbal te vermijden is. "Door de olopemde coronacijfers in de samenleving zijn besmettingen niet uit te sluiten omdat de spelers aan het eind van de dag naar huis gaan. [...] Dankzij de uitvoerige protocollen zijn de basisregels op de clubs gewaarborgd."
- IC-verpleegkundige Arjan van den Broek (Amphia Ziekenhuis Breda) reageert ontzet op wat hij vanochtend voor de deur van zijn woning in Bergen op Zoom zag. Een kunstwerk beklad met: 'Covid = Hoax'. "Bizar, verschrikkelijk gewoon. Dit voelt als een klap in je gezicht. Degenen die dit doen, weten echt niet waar ze het over hebben. Kijk maar eens een keer met ons mee in het ziekenhuis, zou ik zeggen. Dan praat je wel anders."
- Hoofd Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding van het RIVM Aura Timen ziet bij de coronacijfers 'een aantal lichtpuntjes'. Timen maakt zich wel zorgen over de besmettingen onder ouderen. "We zitten op een spannend moment, het effect is nog niet met zekerheid af te lezen. We moeten nog een paar dagen geduld hebben", zegt ze.

Verhalen van bron- en contactonderzoekers

- Volkskrant kopt groot: 'Organisatie bron- en contactonderzoek rammelt aan alle kanten en schrijft dat elk van de 25 GGD's zijn eigen werkwijze heeft waardoor de extra ingeschakelde medewerkers, die landelijk kunnen worden ingezet, hun werk niet goed kunnen doen. Dat vertellen direct betrokkenen anoniem aan de krant. Eén passage: 'Ook de uitvoering is telkens anders. "Voor de ene GGD moet je vijf verschillende mails sturen naar een besmette persoon, voor de andere volstaat één mail met een aantal bijlagen. De vragen die gesteld moeten worden, zijn niet uniform. Bij de ene GGD moet je de huisarts informeren, bij de ander niet. Aan het begin van de dag, als ik hoor voor welke GGD ik aan de slag ga, ben ik eerst al een uur kwijt om uit te zoeken hoe die GGD werkt."'
- Telegraaf 'puzzelde en rekende een dagje mee' in het ASR-gebouw waar de GGD regio Utrecht vier verdiepingen van heeft geleend. Omdat er nu te veel besmettingen worden vastgesteld, brengt de BCO-medewerker nu samen met de besmette persoon alle mogelijke bronnen en contacten in kaart en die moet dan zélf de mensen gaan informeren. "Daar hebben we wel zorgen over hoor", zegt woordvoerder Kloppenburg. "Wát gebeurt er als de telefoon wordt opgehangen. Zijn er mensen die denken; ik geloof het allemaal wel."
- Bron- en contactonderzoekers Jesse en Rixt horen vaak dat er bij bezoek goed afstand is gehouden, maar op het laatste moment toch is geknuffeld. "De meeste besmettingen zijn toch achter de voordeur. Iemand neemt het mee van school of werk en dan gaat het virus het gezin of de familie door. Ouderen zijn ook lastig om te bellen. We moeten een hele vragenlijst doornemen en weten niet of ze door de schrik alles onthouden. Er zijn ook mensen die enorm schrikken en zich dan zo schuldig voelen, daar neem ik goed de tijd voor."

Invloed van corona op toename vraag naar grieprik

- Het nieuws van staatssecretaris Blokhuys die gezonde ouderen oproept niet in te gaan op de uitnodiging voor een grieprik, heeft in veel gevallen een 'corona-invalshoek'. Als een van de redenen voor het tekort aan griepvaccins wordt aangevoerd dat de vraag enorm is toegenomen omdat mensen denken dat de grieprik ook (wat) kan helpen tegen het coronavirus. In een peiling van de ANBO gaf bijna driekwart aan een grieprik te halen als 'extra maatregel' die mensen willen nemen tegen corona. Wouter van der Horst van de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen legt uit dat de grieprik zelf niet helpt tegen corona, maar "het is wel gunstig die te halen omdat je niet beide virussen wilt hebben."

- De ANBO uit kritiek op Blokhuis: "Ons advies aan mensen die twijfelen of graag de grieprik willen halen is om met hun huisarts te overleggen. Zij kunnen met de huisarts bespreken of ze de grieprik kunnen uitstellen of hem toch halen. Deze mensen zijn eerder als risicogroep gedefinieerd en krijgen op basis daarvan de uitnodiging voor deze vaccinatie."
- KBO-PCOB-directeur Marcel Sturkenboom hoopt dat het duidelijk is wie uit de groep 60-69 recht heeft op een grieprik en dat iemand die beslissing niet zelf hoeft te nemen. "Je moet voorkomen dat iemand met bijvoorbeeld een hartprobleem niet zelf gaat zeggen dat het wel met de kwetsbaarheid meevalt en daardoor misschien in grotere problemen komt", zegt hij.

'Coronabonus' VWS-personeel

- Op social media zijn er negatieve reacties op de beantwoording van Kamervragen door SP-Kamerlid Maarten Hijink over de 'coronabonus' voor VWS-personeel. Het thema wordt aangewakkerd door een tweet van Sywert van Lienen: "Antwoord Kamervragen @maartenhijink: op het ministerie van VWS zijn dus idd coronabonussen uitgekeerd vanwege overwerk/inzet vóórdat de zorgbonus in de zorg zelf is uitgekeerd aan onze praktijkhelden op de vloer?"
- Journalist Bart Nijman reageert op Twitter: "Het verschil tussen ambtenaren en verplegend personeel: Verplegers werken in een systeem voor zieken Ambtenaren werken in een ziek systeem."
- SP-Kamerlid Maarten Hijink twittert: "De antwoorden zijn niet bepaald duidelijk. Daar gaan we op doorvragen."
- Op Twitter reageert men vol ongeloof, men noemt het 'ziek' en 'om te kotsen'. Sommigen hebben er geen woorden voor, sommigen verbaast het niks. De vergelijking van 'vette bonussen' voor ambtenaren en 'een footje' voor verpleegkundigen wordt gemaakt. En er wordt sarcastisch gereageerd op het feit dat VWS-medewerkers deze bonus eerder zouden ontvangen dan de zorgmedewerkers: "ach en het zorgpersoneel, die kunnen best wachten".

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

Het veld reageert op het persmoment van dinsdag

- **Bestuurder Peter Langenbach (Maasstad Ziekenhuis Rotterdam)** is 'heel teleurgesteld' dat er geen hardere maatregelen zijn genomen. Hij snapt dat het kabinet een afweging moet maken tussen de zorg en de economie en dat daar verschillende belangen spelen, maar volgens Langenbach zegt de minister gisteren ook zelf "dat we gewoon te laat zijn." In de ziekenhuizen in de Randstad zijn we een bepaalde grens gepasseerd en Langenbach is bang dat de aantallen zullen blijven stijgen, vanwege het uitblijven van maatregelen vanavond: "Dat baart mij inderdaad hele grote zorgen."
- **Viroloog Anne Wensing** vindt het jammer dat er geen duidelijkheid is over in welke zone (/welk risiconiveau) we zitten met welk aantal besmettingen. "Het perspectief mist", zegt Wensing. "En elke keer de maatregelen gewoon maar weer verlengd." Wensing begrijpt dat het kabinet wil zeggen dat de maatregelen hebben gewerkt, als de afvlakking doorzet. Maar in bepaalde regio's zijn we al over het risico heen en in bepaalde regio's is er nog wat ruimte, vindt Wensing.
- **Epidemioloog Alma Tolmann (Radboudumc)** was niet onder de indruk van de boodschap. "Het had een stuk urgentter gekund, want wat ik niet hoorde is dat het nu echt al piept en kraakt in de ziekenhuizen", zegt Tolmann.
- **Hoogleraar gezondheidspsychologie Andrea Evers** zegt dat dreigende woorden alleen werkt als grenzen moeten worden aangegeven en gevaar dreigt, maar op de lange termijn moeten mensen hun eigen motivatie gebruiken. Alles wat we niet kennen, kennen we toe aan anderen en daarom geven mensen snel anderen de schuld van bijvoorbeeld het niet volgen van de coronamaatregelen. Evers zegt dat we beter moeten gaan leren begrijpen waarom mensen het nieuwe gedrag niet opvolgen. Daarover zou je dus met verschillende groepen in gesprek moeten gaan, stelt Evers. Ze stelt daarbij voor om de media te gebruiken die passen bij de verschillende doelgroepen. Ga daarbij in gesprek met de mensen en maak het praktisch; zoek samen naar nieuwe manieren om feestjes te geven en zoek samen naar oplossingen voor economische problemen. Belangrijk is dat de maatregelen heel duidelijk uitgelegd worden, mensen moeten zien wat ze moeten gaan doen.
- **Gedragspsycholoog Tom Postmes** keek met 'lichte teleurstelling' naar het persmoment. "Er wordt telkens gezegd dat ons gedrag het belangrijkste middel is om het coronavirus eronder te krijgen. Dan verwacht ik ook dat het kabinet daar duidelijke uitspraken over doet. Maar dat is niet zo", zegt Postmes. Sommige regels zijn cruciaal en voor die regels moet je steeds weer nieuwe manieren voor vinden om mensen op hun gedrag te wijzen. Dat minister De Jonge liet vallen dat de maatregelen nog wel tot december gaan duren, werkt ontmoedigend, denkt Postmes. "Bij die eerste golf zag je dat iedereen schrok en het verschil wilde maken. Dat zorgde voor een gedragsverandering. Nu moeten we terug naar die situatie en dat geeft weinig motivatie en energie."
- **RIVM-modellieur Jacco Wallinga**: "Als je naar de epidemie kijkt, lijkt het alsof we de piek benaderen, en dat de genomen maatregelen al enig effect hebben." Zeker weten we het pas als we eroverheen zijn; Wallinga verwacht komend weekinde of iets erna. "Als we de piek nog niet bereikt hebben, kun je een volledige lockdown niet uitsluiten." Het nadeel is dat de extra maatregelen die je nu nog kunt nemen niet zo veel zoden aan de dijk zetten als de eerste ingrepen. "De meest effectieve maatregelen zijn al genomen." Om een klein beetje extra remming van de verspreiding te bereiken moet je nog eens heel hard ingrijpen, maatregelen die veel consequenties hebben voor ons leven. "Maar die afweging is aan het kabinet", zegt hij. "Een blijvende toestroom van patiënten kunnen de ziekenhuizen ook niet aan. [...] Je zou een kerst willen beloven als vanouds [...] Ik zeg: bereid je voor op een andere kerst, waarbij je niet iedereen kunt zien die je wil zien. We kunnen tegen die tijd waarschijnlijk niet én naar het café én de hele familie zien. [...] Als onze verwachtingen uitkomen en de verspreiding inderdaad afneemt, zitten we eind december nog altijd met aantallen besmettingen en ziekenhuisopnames nabij of rond de signaalwaarden op het dashboard. Dat is dan fors minder dan nu, maar het virus is dan nog altijd niet verdwenen."

- **NOC*NSF** reageert gelaten: "We hebben het gehoord. We gaan nog uitzoeken wat dit betekent voor sport. Betekent dit bijvoorbeeld dat we op december moeten rekenen, maar dat het nog kan worden vervroegd?" De sportkoepel verwijst naar eerdere maatregelen die vaststonden tot 1 september, maar waar het kabinet later op terugkwam door een sterke afname van het aantal besmettingen. De situatie is voor veel sporters nu vervelender dan bij de eerdere gedeeltelijke lockdown. Toen eindigde het seizoen, maar nu wordt dat juist opgestart. "Dat heeft andere consequenties. We zijn in contact met het ministerie van VWS. We kijken steeds wat er mogelijk is en kan worden vrijgegeven."
- **Koninklijke Horeca Nederland** houdt ernstig rekening met het scenario dat de horeca dit jaar niet meer open gaat, zegt voorzitter Robèr Willemsen. "Het is om moedeloos van te worden. Ze nemen ons gewoon totaal niet serieus. [...] We hebben minister De Jonge diverse brieven geschreven waarin wij om een onderbouwing voor de genomen maatregelen vragen, maar daar is geen enkel antwoord op gekomen. Ronduit asociaal. Dat Rutte en De Jonge vanavond tussen neus en lippen door vertellen dat de horeca langer dicht moet, zegt genoeg over hoe serieus ze de branche nemen."

De SP reageert op het persmoment van dinsdag

- **SP-fractievoorzitter Lilian Marijnissen** miste perspectief. Rutte straalde vooral uit dat hij haast had. Ze vond de boodschap te 'en passant', terwijl het een hele harde boodschap was: de horeca moet minimaal een keer zo lang dicht blijven. Marijnissen zegt dat elke keer wanneer er nieuwe maatregelen worden aangekondigd, het kabinet ook met een 'vingertje wijst': "U gedraagt zich niet goed, u laat zich te vaak testen, u heeft geschreeuwd in een stadion. Alle verantwoordelijkheden worden afgeschoven." Ze mist dat het kabinet zelf verantwoordelijkheid neemt en duidelijkheid geeft en noemt het 'best wel gevaarlijk' hoe er met de ziekenhuiscapaciteit wordt omgegaan. Ze stelt dat het kabinet het zicht op het virus 'compleet' kwijt is. Marijnissen waarschuwt voor een situatie waarin de besmettingen weer omhoogschieten wanneer de economie weer een beetje geopend wordt.

De journalistiek reageert op het persmoment van dinsdag

- **Politiek-verslaggever Ron Fresen (NOS)**: "Nou, daar [geen aanscherping van de maatregelen nu] nemen ze absoluut een risico mee. Uit de ziekenhuizen komen natuurlijk steeds meer geluiden dat je nu moet ingrijpen als je wil voorkomen dat het daar over drie of vier weken helemaal misgaat en ze daar patiënten moeten weigeren. Burgemeesters zeggen: je zou eigenlijk echt nu veel meer moeten doen, die grote hamer echt pakken, die zware hamer. En het kabinet doet het niet in de hoop dat het de komende dagen met de cijfers beter gaat en in de hoop natuurlijk ook dat ze het met dit maatregelenpakket kunnen uitzingen in deze viruscrisis, ook al zal dat pakket dan wel veel langer moeten duren."
- Volgens **RTL Nieuws-verslaggever Fons Lambie** zat er "echt heel slecht nieuws" in het persmoment; namelijk dat "het huidige coronapakket tot in december blijft gelden. [...] Hugo de Jonge zegt het niet zo hard." Maar het is volgens Lambie toch "een vrij harde en pijnlijke boodschap vanavond van het kabinet."
- **Politiek-verslaggever Xander van der Wulp (NOS)** vond het opvallend dat de verlenging van de maatregelen tot december 'weggemoffeld' werden. Volgens Van der Wulp geen vergissing, maar wat 'stellig' aangezet. Het persmoment werd gebruikt om de 'worsteling' van het kabinet te laten zien: "Uit te leggen hoe hun zoektocht naar de juiste balans precies werkt." Er werd vooral gewaarschuwd; leef de regels beter na en er zal harder gehandhaafd worden. Ook werd gedreigd met het 'zwartste scenario'; een totale lockdown, alhoewel het kabinet ook niet precies weet hoe dat eruit zou komen te zien. "Van meer naleving krijgen we nooit spijt", vond Van der Wulp een mooie zin.
- Volgens **Politiek-verslaggever Arjan Noorlander (Nieuwsuur)** begint de boodschap om ons aan de maatregelen te houden 'heel langzaam' te werken. Het persmoment moest uitstralen dat het vandaag eigenlijk te vroeg was. "Maar toch een moment om aan iedereen te vertellen dat er misschien wel maatregelen aan zaten te komen. En dus was de mededeling: vandaag wel een waarschuwing, maar geen nieuws. En wat bleek in de loop van de persconferentie? Bijna tussen neus en lippen door kwam er wel degelijk nieuws, namelijk de mededeling dat we er toch echt wel met zijn allen helaas rekening mee moeten houden dat wat er ook gebeurt de huidige maatregelen in ieder geval tot het einde van het jaar niet versoepeld worden."

Opiniepeilingen en onderzoeken

- Kenniscentrum op het gebied van verzuim Vernet meldt dat zorginstanties in het derde kwartaal van dit jaar 9% meer verzuim hebben gemeld dan in dezelfde periode vorig jaar. In juli, augustus en september waren er gemiddeld per dag zo'n 60.000 medewerkers in de zorg niet inzetbaar. Dat komt neer op 6,6% van het totaal aantal werknemers in de zorg, exclusief de academische ziekenhuizen. In het tweede kwartaal werd een ziekteverzuim van 6,51% gemeld. De cijfers zijn exclusief werknemers die in thuisquarantaine zaten of wachtten op een testuitslag. De hoogste percentages verzuim werden gemeten onder het verplegend personeel, verzorgend personeel en in de thuiszorg.
- Uit een opiniepeiling van EenVandaag blijkt dat als het aantal besmettingen deze week niet afvlakt, 72% vindt dat er een strengere lockdown moet komen. De ene helft daarvan (36%) wil aangescherpte maatregelen maar nog geen volledige lockdown en de andere helft (36%) wil een volledige lockdown. Veel mensen hebben het gevoel dat zo'n volledige lockdown het beste werkt om de besmettingen snel omlaag te brengen, maar beseffen dat daar haken en ogen aan zitten. Er is ruime steun voor het verbieden van binnensport (67%), een avondklok (66%) en het kortsluiten van de middelbare scholen (61%). Ouders van kinderen op die middelbare scholen zijn daar iets terughoudender over: 47% is voor, 49% is tegen. Er is meer verdeeldheid over het sluiten van niet-noodzakelijke winkels: 54% is daar voor, 41% is tegen. Ook over de sluiting van basisscholen voor twee weken zijn de meningen verdeeld: 43% is voor en 50% tegen. Het opnieuw sluiten van de verpleeghuizen voor bezoek (19%) is volgens ondervraagden uit den boze. De helft (50%) zou zich laten inenten als het vaccin in Nederland is. Dat is iets lager dan in juli, toen nog 59% weet dat plan was.